

Sygn. akt I UK 58/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania I. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 grudnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 15 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 lutego 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. uchylił w całości swoją decyzję z dnia 30 stycznia 2015 r. o umorzeniu postępowania dotyczącego podlegania I. J. ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą.

Kolejną decyzją z dnia 16 lutego 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. stwierdził, że I. J. jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność u płatnika składek D. J., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 października 2014 r. do dnia 31 października 2014 r., natomiast z tego tytułu podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 listopada 2014 r.

I. J. złożyła odwołanie od powyższych decyzji, domagając się ich zmiany przez ustalenie, że spełnia ona warunki do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba współpracująca od dnia 1 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 2 grudnia 2015 r. oddalił odwołanie, a Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 15 lutego 2017 r. oddalił apelację od orzeczenia pierwszoinstancyjnego.

W sprawie ustalono, że I. J. zatrudniona jest jako pracownik u płatnika składek „A.” od dnia 20 czerwca 2013 r. Firma ta zajmuje się obsługą ubezpieczeń. W okresie od 20 czerwca 2013 r. do 30 września 2014 r. wnioskodawczyni pracowała w pełnym wymiarze czasu pracy i osiągała, w przeliczeniu na okres miesiąca, wynagrodzenie w kwocie 1.680,00 zł brutto. Na wniosek odwołującej się, aneksem z dnia 1 października 2014 r. do umowy o pracę, został zmieniony wymiar jej czasu pracy z pełnego etatu na $\frac{3}{4}$ etatu, z wynagrodzeniem w wysokości 1.260,00 zł brutto. Aneks obowiązywał od dnia 1 października 2014 r.

W dniu 8 sierpnia 2014 r. I. J. została zgłoszona jako osoba współpracująca u płatnika składek „D. J. [...]” wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego. Natomiast od dnia 1 października 2014 r. płatnik zgłosił odwołującą się również do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Przedmiotem działalności wyżej wymienionego podmiotu jest niespecjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych.

Wynagrodzenie I. J. z tytułu umowy o pracę wypłacane było z dołu, do 10-tego następnego miesiąca, co spowodowało, że uzyskała ona w październiku 2015 r. przychód ze stosunku pracy w wysokości 1.680,00 zł brutto, który jest dla

odwołującej się podstawą wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne za październik 2014 r.

W związku ze złożonym przez I. J. roszczeniem o wypłatę świadczenia z ubezpieczenia chorobowego, organ rentowy wszczął z urzędu postępowanie w przedmiocie ustalenia zasadności zgłoszenia odwołującej się do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu współpracy z osobą prowadzącą działalność gospodarczą. Decyzją z dnia 30 stycznia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. umorzył postępowanie w tym przedmiocie z powodu jego bezprzedmiotowości. W decyzji tej organ rentowy uznał, że wnioskodawczyni spełnia warunki do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od dnia 1 października 2014 r. jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą działalność gospodarczą. Z uwagi na błędną interpretację przepisów, Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonał ponownej analizy zbiegu tytułów do ubezpieczeń społecznych I. J., tj. z tytułu zatrudnienia oraz współpracy, co skutkowało uchynieniem decyzji umarzającej postępowanie i wydaniem decyzji o niepodleganiu wnioskodawczyni ubezpieczeniom społecznym w spornym okresie jako osoby współpracującej z prowadzącym działalność gospodarczą D. J..

Sąd Apelacyjny zważył, że spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do kwestii, czy wynagrodzenie za pracę świadczoną przez I. J. w firmie „A.” we wrześniu 2014 r., a wypłacone odwołującej się w październiku 2014 r., stanowi przychód za wrzesień czy też za październik 2014 r.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.; dalej jako ustawa systemowa), osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1, 3, 10, 18a, 20 i 21, spełniające jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, są obejmowane ubezpieczeniami tylko z tytułu stosunku pracy, umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarły z pracodawcą, z którym pozostają w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonują pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostają w stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni, służby, pobierania świadczenia szkoleniowego,

świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego albo wynagrodzenia przysługującego w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie. Mogą one dobrowolnie, na swój wniosek, być objęte ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z innych tytułów. Jednak ubezpieczeni wymienieni w ust. 1, których podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni, służby, pobierania świadczenia szkoleniowego, świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego lub wynagrodzenia przysługującego w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie w przeliczeniu na okres miesiąca jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5a, podlegają również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów, z zastrzeżeniem ust. 1b i art. 16 ust. 10a.

Według art. 18 ust. 1 w związku z art. 4 ust. 9 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 18a stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu, między innymi, zatrudnienia w ramach stosunku pracy.

Przychód z tytułu wynagrodzenia za pracę - zgodnie z ogólnymi zasadami określonymi w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, powstaje z chwilą jego otrzymania lub postawienia do dyspozycji pracownika. Stąd też wynagrodzenie będzie dla pracownika przychodem z tego miesiąca, w którym zostało otrzymane, choćby nawet dotyczyło ono miesiąca poprzedniego. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2009 r., I UZP 5/09, niewypłacone pracownikowi wynagrodzenie za pracę nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Podstawą wymiaru składki są fizycznie otrzymane (wypłacone) środki pieniężne, albo też takie środki postawione do dyspozycji pracownika (środki pieniężne wypłacone, ale z przyczyn leżących po stronie pracownika niepobrane przez niego, a więc należności przekazane do dyspozycji pracownika jako prawnie mu przysługujące).

Konkludując Sąd Apelacyjny stwierdził, że z uwagi na to, iż miesięczny przychód I. J. z tytułu stosunku pracy w październiku 2014 r. wyniósł 1.680,00 zł i

nie był niższy od minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w tym czasie, nie miała do odwołującej się zastosowania norma prawna zawarta w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej.

Odwołująca się zaskarżyła powyższy wyrok skarga kasacyjną w całości. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w K. i ustalenie, że skarżąca I. J. podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 października 2014 r. jako osoba współpracująca, ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 9 ust. 1 i 1a ustawy systemowej, przez utożsamienie wyrażenia „podstawa wymiaru składek” z wyrażeniem „przychód” określonym w art. 18 ust. 1 tej ustawy i uznanie, że faktyczne uzyskanie wynagrodzenia za pracę w wysokości wynagrodzenia minimalnego w dniu 10 kolejnego miesiąca po miesiącu przepracowanym nie uzasadnia objęcia skarżącej obowiązkowym ubezpieczeniem z innego tytułu w tym miesiącu.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej odwołująca się podniosła, że Sąd Apelacyjny opierając się na treści art. 18 ust. 1 w związku z art. 4 ust. 9 ustawy systemowej oraz na przepisie art. 11 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych błędnie uznał, iż podstawą wymiaru składek jest przychód rozumiany zgodnie z przepisami ustawy o podatku dochodowym, a zatem powstaje on w chwili rzeczywistego otrzymania. Taka interpretacja wskazanych wyżej przepisów prawa jest sprzeczna z poglądem wyrażonym w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2013 r., I UK 484/12, zgodnie z którym wykładnia systemowa, funkcjonalna i celowościowa art. 9 ust. 1a ustawy systemowej prowadzi do wniosku, że pojęcie „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe” użyte w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej należy rozumieć jako wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy, a nie jako przychód zdefiniowany w art. 4 pkt 9 tej ustawy. Zdaniem skarżącej, wprowadzie powyższy wyrok został wydany w

odmiennym stanie faktycznym, ale należy odnieść zawartą w nim tezę do stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie, gdyż uzasadniony jest zarzut naruszenia prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia.

Analizę prawidłowości wyroku Sądu drugiej instancji wypada rozpocząć od stwierdzenia, że odwołująca się I. J. pozostając od dnia 20 czerwca 2013 r. w stosunku pracy z „A.” (od 1 października 2014 r. w wymiarze 3/4 etatu za wynagrodzeniem 1 260 zł) oraz współpracując od dnia 1 sierpnia 2014 r. z mężem prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą „D. J. [...]” posiada dwa tytuły podlegania ubezpieczeniom społecznym. Zgodnie bowiem z art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy systemowej, pracownik podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowy, chorobowemu i wypadkowemu, natomiast stosownie do art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 11 ust. 2 i art. 12 ust. 1 tej ustawy, osoba współpracująca z prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie, na swój wniosek, ubezpieczeniu chorobowemu.

Instytucję zbiegu tytułów do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych reguluje art. 9 ustawy systemowej. Przepis ten rozstrzyga, które z będących w zbiegu tytułów są tytułami do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, a które dają jedynie prawo zgłoszenia się do tych ubezpieczeń dobrowolnie lub nie stanowią tytułu do owych ubezpieczeń.

W art. 9 ust. 1 ustawy systemowej zostały wskazane tytuły, z którymi zawsze łączy się obowiązek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. Mają więc one charakter bezwzględny w tym znaczeniu, że nawet jeżeli ubezpieczony spełnia warunki do objęcia go obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innego tytułu, podlega przedmiotowym ubezpieczeniom z wymienionych w tym przepisie tytułów, a zatem między innymi ze stosunku pracy (art. 6 ust. 1 pkt 1). Jeżeli jednak podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu, o którym mowa jest w art. 9 ust. 1 ustawy systemowej, w przeliczeniu na

okres miesiąca, jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia, wówczas stosownie do art. 9 ust. 1a tej ustawy aktualizuje się obowiązek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych z innego tytułu posiadanego przez ubezpieczonego. Przepis art. 9 ust. 1a ustawy systemowej stanowi bowiem, że osoby wymienione w ust. 1, których podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni, służby, pobierania świadczenia szkoleniowego, świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego lub wynagrodzenia przysługującego w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie w przeliczeniu na okres miesiąca jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5a, podlegają również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów, z zastrzeżeniem ust. 1b i art. 16 ust. 10a.

Kluczową dla rozstrzygnięcia przedmiotowego sporu pozostaje zatem kwestia wykładni użytego w powołanym przepisie pojęcia podstawy wymiaru składek. Prawdą jest, że zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód, rozumiany według zasad określonych w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych, między innymi, z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy, oraz przychód z tytułu członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub spółdzielni kółek rolniczych, i taka jest też podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie (art. 20 ust. 1 ustawy systemowej). Przychodem w rozumieniu art. 11 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych są więc otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy omawiana ustawa uważa wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki,

nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależne od tego, czy ich wartość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych (art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych).

Przychodem, od którego wymierzana jest w myśl art. 18 ustawy systemowej składka na ubezpieczenia społeczne, są zatem wszystkie otrzymane lub postawione do dyspozycji należności przysługujące pracownikowi, wymienione w katalogu art. 12 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, chyba że zostały wyłączone z podstawy ustalania składek, a także należności z innych tytułów, jeżeli zostały włączone do podstawy wymiaru składki.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 8 stycznia 2007 r., I UZP 5/06 (OSNP 2007 nr 9-10, poz. 139) Sąd Najwyższy stwierdził, że podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracownika jest wypłacone mu w danym miesiącu kalendarzowym wynagrodzenie wraz z tymi składnikami i świadczeniami, które z mocy § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.) nie są wyłączone z podstawy wymiaru składek. Wynagrodzenie wypłacone przez pracodawcę z opóźnieniem wykazywane jest w raporcie za ten miesiąc, w którym zostało wypłacone i wówczas staje się podstawą wymiaru składek.

Podobnie w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 10 września 2009 r., I UZP 5/09 (OSNP 2010 nr 5–6, poz. 71) Sąd Najwyższy zauważył, że przychód z tytułu wynagrodzenia za pracę - zgodnie z ogólnymi zasadami określonymi w art. 11 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych - powstaje z chwilą jego otrzymania lub postawienia do dyspozycji. Stąd też wynagrodzenie będzie dla pracownika przychodem tego roku podatkowego, w którym zostało otrzymane, choćby nawet dotyczyło ono roku poprzedniego. Tak więc definicja zawarta w art. 11 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych ma zastosowanie do przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia pracowników w takim zakresie, w jakim określa on jako przychód wynagrodzenie i inne świadczenia ze stosunku pracy wypłacone pracownikowi. W

konsekwencji, nie są przychodami w rozumieniu zarówno tego przepisu, jak i art. 18 ust. 1 ustawy systemowej, wierzytelności, nawet wymagalne. Nie jest dopuszczalne uwzględnianie w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników jakichkolwiek należności, które nie stały się przychodem ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przychód powstaje dopiero w momencie jego rzeczywistego otrzymania lub postawienia do dyspozycji. Następstwem regulacji zawartej w art. 18 ust. 1 ustawy o systemie jest przepis § 2 ust. 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 78, poz. 468), zgodnie z którym dla każdego ubezpieczonego, dla którego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, płatnik składek w imiennym raporcie miesięcznym i imiennym raporcie miesięcznym korygującym sporządzonym za tego ubezpieczonego oraz w deklaracji rozliczeniowej i deklaracji rozliczeniowej korygującej uwzględnia należne składki na ubezpieczenia społeczne od wszystkich dokonanych lub postawionych do dyspozycji ubezpieczonego wypłat - od pierwszego do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego, którego deklaracja dotyczy - stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, z uwzględnieniem ograniczenia, o którym mowa w art. 19 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przepis ten rozstrzyga, że w dokumentach rozliczeniowych należność pracownika z tytułu stosunku pracy może być dla celów ubezpieczeniowych uwzględniona w podstawie wymiaru składek dopiero w miesiącu, w którym została wypłacona lub postawiona do dyspozycji pracownika. Jeżeli w danym miesiącu brak było przychodu z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, to brak było również podstawy wymiaru składek. Tym samym składki na ubezpieczenia nie były należne, nie powstała wierzytelność z tytułu składek ani nie może zostać wdrożona procedura związana z ich ściąganiem (egzekucją).

Konkludując Sąd Najwyższy stwierdził, że podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników jest wypłacone im w danym

miesiącu kalendarzowym wynagrodzenie wraz z tymi składnikami i świadczeniami, które z mocy § 2 wspomnianego rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r., nie są wyłączone z podstawy wymiaru składek. Wynagrodzenie wypłacone przez pracodawcę z opóźnieniem wykazywane jest w raporcie za ten miesiąc, w którym zostało wypłacone i wówczas staje się podstawą wymiaru składek.

W kontekście powyższych uchwał oraz późniejszych wyroków Sądu Najwyższego (miedzy innymi z dnia 10 sierpnia 2010 r., I UK 61/10, LEX nr 653662; z dnia 3 listopada 2010 r., I UK 134/10, LEX nr 677885; z dnia 3 lutego 2012 r., I UK 256/11, LEX nr 1135991) należy zatem przyjąć, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników stanowi wynagrodzenie wypłacone im w danym miesiącu kalendarzowym wraz z tymi składnikami i świadczeniami, które z mocy przepisów szczególnych nie są wyłączone z podstawy wymiaru składek. Wynagrodzenie wypłacone pracownikowi przez pracodawcę z opóźnieniem wykazywane jest natomiast w indywidualnym raporcie miesięcznym składanym za ten miesiąc, w którym zostało faktycznie wypłacone i wówczas staje się podstawą wymiaru składek.

Argumentacja zawarta powołanych judykatach odnosi się jednak do aspektu technicznego rozliczenia przez płatnika składek za dany miesiąc. Tymczasem niniejszy spór dotyczy kwestii zbiegu tytułów podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Zwrócił na to uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 lutego 2013 r., I UK 484/12 (OSNP 2013 nr 23-24, poz. 28) stwierdzając, że wykładnia systemowa, funkcjonalna i celowościowa art. 9 ust. 1a ustawy systemowej (ze szczególnym uwzględnieniem reguł słuszności, *in dubio pro tributario*, konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego) prowadzi do wniosku, iż użyte w tym przepisie pojęcie "podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe" należy rozumieć jako wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy, a nie jako przychód zdefiniowany w art. 4 pkt 9 tej ustawy. Zdaniem Sądu Najwyższego, ustawodawca posłużył się w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej pojęciem "podstawy wymiaru składek" w innym znaczeniu niż w art. 18 ust. 1 tej ustawy. Biorąc pod uwagę odrębność instytucji uregulowanych w art. 9 ust. 1a oraz w art. 18 ust. 1 ustawy systemowej należy uznać, że w

powołanych przepisach ustawodawca nadaje temu pojęciu różną treść normatywną. Przede wszystkim art. 9 ust. 1a został umieszczony w Rozdziale drugim zatytułowanym "Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym" ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który - jak sam tytuł wskazuje - reguluje zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym (art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej). Zasady ustalania składek na ubezpieczenie społeczne, w tym podstaw ich wymiaru (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy systemowej), zostały odrębnie uregulowane w Rozdziale trzecim tej ustawy. Czym innym jest zatem podleganie ubezpieczeniom społecznym, a czym innym obliczanie wysokości składek ubezpieczeniowych i związane z tym ustalenie podstawy ich wymiaru. Dopiero stwierdzenie podlegania ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu i rentowym na zasadach określonych w Rozdziale drugim ustawy systemowej rodzi prawo do ustalenia składek na te ubezpieczenia. Przyjęcie więc, że o podleganiu ubezpieczeniom społecznym z innych tytułów (obok podlegania ubezpieczeniom społecznym z bezwzględnego tytułu ubezpieczenia) w rozumieniu art. 9 ust. 1a ustawy systemowej decyduje podstawa wymiaru interpretowana jako przychód w rozumieniu art. 18 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, prowadzi do odwrócenia kolejności powyższego procesu, co z uwagi na charakter instytucji art. 9 ust. 1a ustawy systemowej nie zasługuje na aprobatę. Trzeba rozdzielić samą instytucję podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu i rentowym od instytucji następczego ustalania wysokości składek oraz ich podstawy wymiaru. Użyte w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej pojęcie "podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe" należy rozumieć jako wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy, a nie jako przychód zdefiniowany w art. 4 pkt 9 tej ustawy. Jeżeli zatem pracownik podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym na podstawie ważnego stosunku pracy (art. 9 ust. 1 ustawy systemowej), którego elementem jest wynagrodzenie w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia w przeliczeniu na okres jednego miesiąca i praca ta jest wykonywana, co nakłada na pracodawcę obowiązek wypłaty za nią uzgodnionego wynagrodzenia, to należy uznać, że pracownik ten nie podlega również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów na podstawie art. 9 ust. 1a ustawy systemowej w sytuacji, gdy nie dochodzi do wypłaty

należnego mu wynagrodzenia za pracę za dany okres, co jest równoznaczne z brakiem przychodu ze stosunku pracy w tym okresie w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, mającego znaczenie dla określenia podstawy wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 tej ustawy.

Pogląd, zgodnie z którym podstawę wymiaru składek, o której mowa w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej, stanowi wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy, został zaaprobowany w kolejnych orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 18 kwietnia 2018 r., III UK 54/17, LEX nr 2555096).

Akceptacja tego poglądu i odniesienie go do realiów niniejszej sprawy prowadzi do konkluzji, że pracownik zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy, którego wynagrodzenie za pracę określone w umowie o pracę lub innym akcie kreującym stosunek pracy jest niższe od minimalnego wynagrodzenia i który jednocześnie jest osobą współpracującą z prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą, z mocy art. 9 ust. 1a ustawy systemowej podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z obydwu tych tytułów od miesiąca, od którego strony stosunku pracy ustaliły wynagrodzenie w takiej właśnie wysokości, nawet jeśli rzeczywisty przychód w tym miesiącu jest wyższy z powodu wypłaty wynagrodzenia należnego za poprzedni miesiąc, gdy zgodnie z ówczesną treścią stosunku pracy obowiązywało wyższe wynagrodzenie. W myśl art. 18 ust. 1 ustawy systemowej, tenże wyższy przychód będzie stanowił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w miesiącu, w którym został uzyskany (tj. miesiącu wypłaty wynagrodzenia), ale jego wysokość nie ma wpływu na sposób rozstrzygnięcia na płaszczyźnie art. 9 ust. 1a tej ustawy systemowej kwestii zbiegu tytułów do podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Wobec trafności kasacyjnego zarzutu naruszenia prawa materialnego, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.